

Voor een beter *sociaal* klimaat

Maak eindelijk werk van méér preventie. Buig de miljardenstroom van zorg naar welzijn deels om. Versterk de sociale basis in met name de achterstandswijken.

Tien urgente maatschappelijke uitdagingen voor het nieuwe kabinet

Het volgende kabinet staat voor een aantal maatschappelijke vraagstukken die steeds dringender om een oplossing vragen.

De nieuwe coalitie moet straks deze tien dossiers hoog op de agenda zetten: de vergrijzing; de stijgende zorgkosten en de 100.000 vacatures in de zorg; de groeiende kansenongelijkheid, hardnekkige armoede en het ondoorzichtige toeslagensysteem; de woningnood en de verloedering van zwakke buurten; steeds meer zwerfjongeren en de ondermijning van de rechtsstaat door (jonge) criminelen; de haperende integratie van vluchtelingen en de groeiende clientèle van de voedselbanken.

In cijfers:

- *Ruim 6 miljoen van de 8 miljoen huishoudens ontvangen zorgtoeslag, huurtoeslag, een kindgebondenbudget en/of kinderopvangtoeslag; € 15 miljard*
- *1,5 miljoen huishoudens kampen met problematische schulden; kosten € 11 miljard per jaar*
- *Ruim 750.000 jongeren (18-35) kampen met serieuze betalingsachterstanden*
- *450.000 kinderen groeien op in armoede*
- *2,5 miljoen laaggeletterden en 250.000 analfabeten staan buitenspel*
- *4,7 miljoen 65-plussers in 2040*
- *12.000 zwerfjongeren, en ruim 50.000 jongeren uit zicht van instanties*
- *40.000 daklozen; verdriedubbeld in 10 jaar*
- *het aantal voedselbankcliënten steeg in 2019 met 8% naar 151.000*

Versterk de bestaansbasis: woning, werk, inkomen...

Aan de onderkant van de samenleving zijn de inkomens structureel te laag; de woningnood en de armoede zijn er het hardst voelbaar en de woonomgeving is het onveiligst. Dat levert bestaansstress op en gaat ten koste van de gezondheid van gezinnen, en de ontwikkeling en kansen van kinderen. Het zorg- en voorzieningengebruik is hier het grootst.

Kim Putters, directeur van het SCP zegt het zo: 'Nederland heeft een [nieuw sociaal contract](#) nodig om de hardnekkige kloof tussen de can's en de cannot's te verkleinen.'

Deze oproep sluit naadloos aan bij de ervaringen van de 50.000 sociaal werkers die dagelijks stuiten op de gevolgen van die toegenomen ongelijkheid: laaggeletterdheid, uitzichtloze schulden, depressiviteit, isolement, huiselijk geweld, ggz-problemen, werkloosheid, overlast van jongeren en schooluitval, vernieling en vervuiling in de openbare ruimte.

Begin bij het begin: het kind

Vrijwel iedereen is voor gelijke kansen, maar dat ideaal wordt niet bereikt. 'Je afkomst mag niet je toekomst bepalen.' 'Want alle kinderen verdienen een even goede start.' Deze zinnen stonden bij de vorige Tweede Kamerverkiezingen in de partijprogramma's van respectievelijk SP en VVD. Maar ondanks dat gedeelde ideaal is de kloof de afgelopen kabinetsperiode verder gegroeid. Een kind van wie de ouders een inkomen hebben dat tot de laagste 20% behoort, heeft minder kans later zélf een inkomen te verwerven dat tot de hoogste 20% behoort. [Het CPB stelt dat in heldere taal en harde cijfers.](#)

Dat heeft alles te maken met [de buurten waarin veel van deze kinderen moeten opgroeien](#), getuige het alarmerende rapport van woningbouwkoepel Aedes over de sluipende [terugkeer van achterstandswijken](#) in Nederland. Deze buurten vormen ook de broeinesten voor ondermijning. Rijk en gemeenten moeten de handen ineenslaan voor een verbeterde wijkaanpak.

Met een Deltaplan Sterke Sociale Wijken

En dat is ook precies wat Sociaal Werk Nederland wil: een [Deltaplan Sterke Sociale Wijken](#). Dat is de beste manier om te investeren in de bewoners en de wijken met de grootste achterstanden. Dat brengt uiteindelijk de hele samenleving een [grote welzijnsinst.](#)

Het geld daarvoor?

Goed punt, maar eigenlijk hoeft dat helemaal geen probleem te zijn. Immers: in Nederland gaat jaarlijks 100 miljard naar zorg en welzijn. Of liever gezegd: 96 miljard gaat naar zorg en slechts 4 miljard naar welzijn. Terwijl iedereen al jaren weet dat voorkomen goedkoper én duurzamer is dan genezen.

Stop bezuinigen op preventie; investeer in voorkómen van problemen

Desondanks is het opeenvolgende kabinetten niet gelukt om die scheve verhouding te doorbreken. Daarom hebben we als Sociaal Werk Nederland onlangs met de VNG afgesproken samen op te trekken, en gemeenten ertoe te bewegen dat ze nu echt stoppen met het bezuinigen op sociaal werk en juist weer gaan investeren in de voorkant.

Financier preventie!

Diverse succesvolle pilots en aanpakken rond de preventieve werking van buurtwerk laten hoopvolle resultaten zien. Een aanpak als [Welzijn op Recept](#) wordt inmiddels zo breed omarmd dat staatssecretaris Blokhuis het wil opnemen in de zorgverzekeringswet; de zorguren van de huisarts dan. Hopelijk geldt dat vervolgens ook voor de uren sociaal werk die ook betaald moeten worden.

Doorbreek schotten, leg nieuwe beddingen aan en verleg de geldstroom

Zorg dat de miljarden eindelijk daar terechtkomen waar ze het meeste rendement opleveren; aan de voorkant dus. Eerder helpen, preventief, praktisch, slim en in de buurt: dat is waar we naartoe moeten.

Win-win: een sterke sociale basis in elke wijk

Niet alleen mensen in achterstandswijken profiteren van meer geld voor effectieve aanpakken die beginnende problemen in de kiem smoren. Ook de rest van Nederland heeft baat bij een stevige sociale basis in ieder dorp, in iedere wijk, in iedere buurt. Dankzij de nauwe samenwerking van sociaal werkers met zorgverleners, leerkrachten, wijkagenten, huismeesters en buurtconciërges gaan spijbelende jongeren terug naar school, komen eenzame ouderen in contact met buurtgenoten en hoeven huwelijksproblemen niet uit te monden in een vechtscheiding. Dat is pure winst voor die mensen zelf én voor de samenleving als geheel.

Effectieve oplossingen zijn er genoeg

Het probleem is niet dat het ontbreekt aan kennis over hóé we problemen in de wijken moeten oplossen. Wijkprofessionals weten allang wat wél en wat níét werkt. In het sociaal domein zijn bovendien allerlei nieuwe kansrijke initiatieven gestart die aansluiten bij nieuwe inzichten over bijvoorbeeld het effect van permanente geldstress op gedrag en leefstijl. Over de cruciale invloed van de onlineleefwereld op de offlineleefwereld van jongeren. Over hoe belangrijk zingeving is voor een menswaardige oude dag.

Maar het ontbreekt aan voldoende professionals om ze in praktijk te brengen

Er zijn te weinig professionals en soms ook te weinig vrijwilligers om de effectieve methoden overal in Nederland door te voeren. Een voorbeeld? We weten dat een zoekende jongere veel baat heeft

bij een jongerenwerker die zijn (straat)taal spreekt, die hem neemt zoals hij is en die ook buiten kantoor tijden reageert op apps. Iemand die helpt bij het aanpakken van problemen met ouders, huisvesting, werk of schulden, zodat hij (weer) op eigen benen kan staan. Zulke jongerenwerkers zijn goud waard, maar Nederland heeft er anno 2020 maar 1.800 van. Maar echt: de kosten van één fte jongerenwerk vallen in het niet bij de kosten van jongeren die stranden in hun schoolloopbaan en het criminele pad opgaan, psychische stoornissen ontwikkelen of jarenlang van een uitkering moeten leven.

Sociaal werk loont

Het goede nieuws: in het sociaal domein is de afgelopen jaren ondanks forse budgetkortingen toch vooruitgang geboekt. Een deel van de zorg en ondersteuning is dichterbij mensen georganiseerd. Vrijwel alle gemeenten beschikken over (sociale) wijkteams, waardoor allerlei vormen van ondersteuning laagdrempeliger zijn geworden.

Maar wat ontbreekt is voldoende investeringen in en de opbouw van buurtnetwerken in buurten met veel sociale huurwoningen. Dat zijn anno 2020 de wijken waar veel statushouders, ouderen, mensen met psychiatrie en mensen met een krappe beurs wonen. Door de druk vanuit de [\(jeugd\)zorg op gemeentelijke budgetten](#) blijven gemeenten bezuinigen op de Wmo en op preventieve, collectieve voorzieningen.

Ook is het stelsel als geheel nog steeds te ingewikkeld, mede door de gescheiden geldstromen. Er zijn lange wachtlijsten. Marktwerking leidt tot een veel te breed en daardoor onoverzichtelijk palet van aanbieders.

Breek de sociale voorzieningen niet verder af!

Gemeenten stellen bovendien allemaal andere (verantwoordings)eisen, waardoor de bureaucratie en de administratiedruk onaanvaardbare proporties aannemen. Delen van de (jeugd)zorg worden op regionale tafels aanbesteed, maar wie heeft er dan nog grip op en waar blijft de democratische controle?

De mate waarin mensen op eigen kracht hun problemen kunnen oplossen wordt stelselmatig overschat. De overheid heeft ten onrechte verondersteld dat er op voorhand besparingen konden worden ingeboekt. De bezuinigingen waarmee de decentralisaties gepaard gingen laten nog steeds hun sporen na. En zijn veel te veel voorzieningen afgebroken waarvan men nu ziet: hadden we ze maar overeind gehouden. Sterker nog: er wordt nog steeds gesneden in die onmisbare voorzieningen: van buurthuizen tot zwembaden, van bibliotheken tot bejaardenhuizen en ggz-instellingen. Daarmee heeft de overheid bij veel burgers vertrouwen verspeeld en het doemdenken gevoed. Hoe schraal wil je de leefomgeving van bewoners maken?

Politiek, versterk de buurtprofessionals

Politieke partijen hebben nu de kans om keuzes te maken waarmee ze het vertrouwen van bewoners in de overheid terugwinnen. Laat zien dat u het werk van professionals in de wijk op waarde weet te schatten: geef ze de ruimte. En geef gemeenten de ruimte om hen in te kopen. Zorg voor voldoende menskracht, zorg dat professionals zich kunnen blijven scholen en zorg dat ze niet opgebrand raken door een gestaag stijgende caseload. Maak van het Malieveld niet dé hotspot van Nederland.

In de bijlage vindt u relevante informatie die u kunt opnemen in uw partijprogramma om daarmee bij te dragen aan een sociale en gezondere samenleving. Graag kom ik bij u langs om onze plannen, ervaringen en beleidsvoorstellen toe te lichten.

Groet, Eric van der Burg, voorzitter Sociaal Werk Nederland

1. Deltaplan sterke sociale wijken

Investeer in de potentie van kwetsbare wijken. Geef een langjarige financiële impuls om de tweedeling in dit land tegen te gaan. Geef talenten de kans!

Een solide, laagdrempelige sociale basis in de wijk draagt eraan bij dat mensen eerder om hulp durven te vragen, zodat ze mee kunnen doen en (weer) omkijken naar elkaar. Maar zo'n basis ontstaat niet vanzelf. Actieve bewoners die activiteiten organiseren en ontmoeting stimuleren zijn daarvoor van onschatbare waarde; daarnaast is en blijft er professionele ondersteuning nodig voor mensen met schulden, opvoedproblemen, afstand tot de arbeidsmarkt, eenzaamheid, zware levensvragen of een dreigende huisuitzetting.

[Alleen een hechte coalitie](#) van gemeenten, ondernemers, corporaties, politie, onderwijs, welzijnsorganisaties, maatschappelijke zorg en bewoners zelf, kan de zorgwekkende toename van achterstandswijken terugdringen. Sociaal werkers hebben daarbij vaak de rol van signaleerder, initiator, verbinder en uitvoerder.

- **Stimuleer langdurige, structurele samenwerkingsprogramma's in wijken op lokaal niveau. Kijk hoe het [Nationaal Programma Rotterdam Zuid \(NPRZ\)](#) dankzij een meerjarig traject en forse financiële investering vruchten afwerpt.**
- **Bouw gauw! Voor iedereen een passende woning, want wonen is een recht en bestaanszekerheid start bij een woning. Mensen die een huis hebben zijn rustiger en zorgen voor minder overlast, dat is veiliger en voorkomt opnieuw ziek worden en zorg gebruiken.**
- **Breid het aantal sociale huurwoningen voor kleine huishoudens uit: voor jong én oud. Stel een verbouwingsfonds in om maatschappelijke opvang uit te bouwen naar gezonde (tijdelijke) verblijfsplekken met privacy.**

2. Reële en duurzame bekostiging

De kosten door bureaucratie zijn immens. Stop het onzalige inbesteden. Betaal faire prijzen voor kwaliteit van ondersteuning in buurten. Zet in op partnerschap van overheid en maatschappelijke organisaties.

De Wmo is gebaseerd op een prachtige filosofie, maar anno 2020 staan bijna alle ontwikkelingen in [de uitvoering ervan haaks op die basisprincipes](#). Dat komt deel doordat het budget voor goede ondersteuning vanuit de Wmo simpelweg ontoereikend is.

Ergo: zorg ervoor dat de Wmo wordt uitgevoerd zoals in 2015 werd beoogd door de wetgever. Investeren in een sterke sociale basis moet geen sluitpost zijn, maar de hoogste prioriteit hebben op de gemeentelijke en Rijksbegroting. De druk op de Wmo is nu onverantwoord groot. Dit gaat ten koste van het welzijn van de inwoners (kwetsbare én weerbare) en van de steeds onleefbaarder wordende wijken en buurten.

Investeer in de voorkant

Over de hele linie zie je op wijkniveau een terugloop van het aantal sociaal werkers (zoals jongerenwerkers en maatschappelijk werkers), terwijl juist hun preventieve werk kan voorkomen dat dure zorgkosten onvermijdelijk worden.

- **Stop met het bezuinigen op professionals die aan de voorkant werken, op de ondersteuning van bewoners en buurten. Buig dat om naar investeren in met name de wijken met veel sociale huurwoningen.**

Reële prijzen voor sociaal werk, dus indexeer!

Sociaalwerkorganisaties willen uiteraard ook de komende jaren het sociaal werk in gemeenten blijven uitvoeren; op het vereiste niveau, dus met goede kwaliteit en omvang. Echter: duurzame ondersteuning van kwetsbare bewoners en buurten is een vák. Dat werk wordt gedaan door kwalitatief sterke organisaties met goedopgeleide sociaal werkers. Steeds meer

sociaalwerkorganisaties zijn inmiddels gecertificeerd volgens het [Kwaliteitslabel Sociaal Werk](#) dat is ontwikkeld door de branche zelf en focust op het vakmanschap van de sociaal werker.

Sterk sociaal werk vraagt om een reële prijs

Dat betekent dat gemeenten loonkostenstijgingen in de gemeentelijke subsidie of in de bekostiging van het sociaal werk moeten meenemen. Veel gemeenten doen dat niet. Dat gaat direct ten koste van banen, van ondersteuning, van hulp aan kwetsbare mensen.

- ***Spreek met gemeenten af dat ze gaan indexeren om te voorkomen dat de loonstijging in het sociaal werk ertoe leidt dat sociaalwerkorganisaties banen moeten schrappen wat ten koste gaat van noodzakelijke dienstverlening aan burgers.***

Schrap investering

Gemeenten gaan steeds vaker zélf het sociaal werk uitvoeren door middel van investering. Daarmee zetten ze (te) veel petten op, waardoor ze bovendien al snel tegengestelde belangen moeten dienen: die van uitvoerder, beleidsmaker, financier van ondersteuning, indicatiesteller en doorverwijzer naar de uitvoering van de ondersteuning. De onduidelijkheid over de feitelijke rol van de gemeente voedt het wantrouwen over de onafhankelijkheid van professionals bij burgers waardoor bewoners te laat of zelfs helemaal niet om hulp vragen. Dat kan leiden tot escalatie van hun problemen en bij voorbeeld tot hoge schulden, ggz-problemen of radicalisering.

- ***Schrap de mogelijkheid tot investering uit de Wmo. Verruim de reikwijdte van de Amvb reële prijs Wmo 2015 naar subsidies.***

3. Zet nu eindelijk écht in op Preventie!

Schrap verstikkende regelgeving in zorg en welzijn en verplaats ten minste 5% van [de zorguitgaven](#) (100 miljard) naar preventie.

Preventie loont. Toch is het nog steeds vaak de sluitpost van de Rijks- en gemeentelijke begroting. Er moeten nu echt preventiestappen worden gezet om de (beleids)ambities voor de verschuiving van zorg naar welzijn waar te maken.

Nog steeds gaat er te veel geld naar specialistische behandeling. Dat is onnodig, duur en niet effectief. In plaats van dweilen met de kraan open kun je beter de kraan dichtdraaien. Dat was dan ook precies de bedoeling van de decentralisatie: normaliseren en demedicaliseren; dus eerder signaleren, hulp en ondersteuning dicht bij burgers brengen, en zo voorkomen dat zorgjes uitmonden in grote zorgen.

Dat is nog te weinig gelukt. Lokaal zien sociaalwerkorganisaties met lede ogen aan hoe doorverwijzing náár en het gebruik ván individuele zwaardere zorgvoorzieningen juist toeneemt. De daarvoor benodigde middelen worden vaak gevonden in cumulatieve bezuinigingen op het sociaal werk en de algemene voorzieningen in de wijk. Daardoor komt preventieve hulp in de wijk vaak te laat of zelfs helemaal niet beschikbaar.

Dat is met name in wijken met sociale huurwoningen zichtbaar in het aantal mensen met psychiatrische aandoeningen die zelfstandig in de wijken komen wonen. Zij hebben ondersteuning nodig voor preventie, herstel en psychiatrie in de buurt. Investeer in laagdrempelige ondersteuning rond werk, ontmoeting, administratie en bureaucratie, vrije tijd. Dat soort laagdrempelige 'waakvlambegeleiding' voorkomt het risico op ongeziene terugval. Dat kan met professionals in combinatie met ervaringsdeskundigen en vrijwilligers. Maar doe het!

Het SCP geeft bij monde van Kim Putters ook al enkele jaren aan hoe wrang het is dat de kennis en kunde van professionals pas wordt ingezet als een beginnend probleem een urgent, persoonlijk drama is geworden, zodat er inderdaad met spoed een zorgindicatie nodig is. Het SCP spreekt dan ook zijn zorgen uit over het gebrek aan sociaal werkers, jongerenwerkers en opbouwwerkers in wijken.

Sociaalwerkorganisaties hebben massaal aangegeven dat de samenwerking met verzekeraars om preventie lonend te maken te stroef van de grond komt. Ook de invoering van het

abonnementstarief stimuleert preventie niet: het kan leiden tot een aanzuigende werking op het gebruik van individuele maatwerkvoorzieningen. Sommige gemeenten zien daardoor hun toch al krappe Wmo-budget nog sneller verdampen.

- ***Maak daarom budget vrij in de zorgkosten om preventie te ontwikkelen. Zorg voor een preventiefonds; hevel een percentage (5%) zorggelden over naar preventie.***

Positieve gezondheid

Veel ziekte en veel zorgkosten ontstaan door bestaansstress. Die is het grootst aan de onderkant van de samenleving. Het Preventieakkoord zet nu in op meer bewegen, niet roken, minder eten. Dat is mooi, maar niet genoeg. Een ongezonde leefstijl hangt immers vaak samen met ongezonde levensomstandigheden door onwetendheid en laaggeletterdheid, oplappende schulden, uitputtende mantelzorg voor een huisgenoot, of een combinatie van dat alles. Nodig is dus ook psychosociale ondersteuning op diverse levensterreinen.

- ***Investeer in psychosociale weerbaarheid: in positieve gezondheid en veerkracht. Dat is een vorm van preventie die welzijn verhoogt. Maak [Welzijn op Recept](#), JOGG, beweging in de wijk en vele andere aanpakken structureel onderdeel van de sociale basisinfrastructuur. Bevorder netwerken in buurten.***

Passend werk

Het hebben van passend werk is voor veel mensen de sleutel tot bestaanszekerheid, minder stress en meer levensgeluk. Bij voorkeur een betaalde baan, dat kan bijvoorbeeld via [Individuele Plaatsing en Steun \(IPS\)](#). Maar passend werk is ook werken via sociale werkplaats, of vrijwilligerswerk doen.

- ***Van alle werkgevers houdt de overheid zich het minst aan het quotum medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt. Er moet één regeling komen: als je iemand met beperking in dienst neemt dan wordt de helft van het salaris betaald door de overheid, klaar. Versimpel de regels rond bijstand en werk.***

4. Opvoeden en opgroeien in de buurt

Gun alle peuters een goede basisvoorziening; zorg voor financiering die ouders kunnen begrijpen. Zet overal kinderen- en jongerenwerkers in die scholieren bij de les en dus op school houden.

Versterk de basis voor het jonge kind

Sinds de harmonisatie moet het peuterspeelzaalwerk voldoen aan de kwaliteitseisen van de kinderopvang. Verontrustend is dat ondertussen de financiering van het peuterwerk (via toeslagen) alleen maar complexer is geworden. Maar liefst vijf verschillende financiële regelingen kunnen van toepassing zijn voor peuters en hun ouders. Daardoor worden juist de doelgroepkinderen slechter bereikt, want juist deze ouders zijn huiverig voor toeslagen, schulden en ingewikkelde bureaucratische systemen. De achterstand die kinderen tussen 0-4 jaar oplopen is vaak bepalend voor hun schoolcarrière en daarmee voor de rest van hun leven.

- ***Stop de lappendeken aan financiering; maak een basisvoorziening voor alle peuters van 16 uur per week.***
- ***Vereenvoudig het systeem van ouderbijdragen (KOT – KinderOpvangToeslag) zodat ouders niet het risico lopen op grote terugvorderingen. Of schaf het af!***
- ***Maak gebruik van beschikbaar gestelde financiering voor VVE Vluchtelingpeuters!***

Kinderplek of Huiskamer in de buurt

Slechts een beperkt deel van alle kinderen gaat naar de buitenschoolse opvang, de scouting of een sportvereniging. Geldzorgen of het ontbreken van een sociaal netwerk weerhouden ouders ervan om hun kinderen daaraan deel te laten nemen. Doe dat samen met de wijk en de school. Baseer

deze voorzieningen op de rechten van het kind en stimuleer gemeenten hierop actief te reageren. Waarom zijn nog maar zo weinig gemeenten lid van [Child Friendly Cities](#)?

- ***Bied kinderen behalve de school ook structureel een gratis plek in de wijk waar zij veilig en gezond kunnen spelen en opgroeien, onder begeleiding van jeugdprofessionals en vrijwilligers.***

Concrete praktische hulp bij dreigende uitval

In 2019 telde Nederland 181.000 jongeren tussen 15 en 27 jaar die het onderwijs zonder startkwalificatie hadden verlaten. [70.000 van hen had geen werk.](#)

Dat moet anders: hou jongeren erbij als zij naar het voorgezet onderwijs of het mbo gaan. Als het thuis niet fijn is, wordt concentreren op school moeilijk. Stimuleer informeel onderwijs, laat jongerenwerkers in de school aanwezig zijn, om juist ook de niet-schoolgerelateerde problemen aan te pakken. Zorg ervoor dat vanuit onderwijs ook budget vrijgemaakt kan worden voor inzet van jongerenwerkers in en om de school. Zo creëer je goede verbindingen tussen de wereld van school, thuis en de straat.

- ***Haal jongerenwerkers de school in. Elke school!***
- ***[Vertienvoudig het aantal jongerenwerkers in Nederland.](#) Investeer in jongeren.***

Aanpak ondermijning

De aanpak van ondermijning in wijken en buurten vraagt om een integrale aanpak met veiligheid én preventie. Ontwikkel hierop als politiek een visie en werk lokaal samen: (jonge) bewoners, politie, justitie, onderwijs, ondernemers, gemeente en sociaal werk. Zorg dat rolmodellen hun belangrijke werk kunnen doen 'in de haarvaten': via sport (buurtsport, verenigingen), jongerenwerk, onderwijs, of die wijkagent. Alleen dan kun je jongeren een positief, concreet alternatief bieden en de stap naar criminaliteit beperken. Benut ook de Maatschappelijke Diensttijd (MDT). Alleen dan maken we kans deze jongeren zover te krijgen toch te gaan voor een legaal toekomstperspectief. Want met repressie alleen is de strijd tegen ondermijnende criminaliteit niet te winnen.

En dan gaat het dus niet alleen om hun welzijn, maar ook om de veiligheid van de samenleving. In de strijd tegen de ondermijning van de rechtsstaat spelen jongerenwerkers een cruciale rol, stelde [de minister van Justitie en Veiligheid onlangs in Nieuwsuur](#). Maar dan zijn er wel tien keer zoveel jongerenwerkers nodig dan er nu zijn: van twee- naar twintigduizend. Let wel: er zijn 44.000 jeugdzorgwerkers.

Passend onderwijs = zorg voor jeugd in hun buurt!

Veel van de kinderen die gebruikmaken van passend onderwijs hebben niet louter en alleen psychische/mentale problemen. Gedragsproblemen of leerachterstanden bij kinderen zijn vaak ook een signaal dat gezinnen kampen met sociaal-maatschappelijke problemen als schulden, kindermishandeling, echtscheidingsproblematiek. Help het gezin, en help zo het kind aan een stabielere, gezondere thuissituatie.

Stimuleer daarom de samenwerking tussen (passend) onderwijs en jeugdzorg met de lokale partners vanuit sociaal werk. Stimuleer de lokale overleggen van gemeenten en jeugdhulp en onderwijs door ook sociaal werk te laten deelnemen aan de Lokale Educatieve Agenda (LEA) en de Op Overeenstemming Gericht Overleggen (OGOO). Deze zijn nog veel te veel alleen vanuit het onderwijs ingericht. Ze bestaan vaak uit (regionale) schoolbestuurders die weinig kennis hebben óver en affiniteit mét lokaal sociaal werk en preventieve jeugdhulp.

- ***(Passend)Onderwijs en jeugdzorg werken op regionaal niveau. Zorg ervoor dat de lokale preventiekant standaard aangehaakt is. Help het gezin, en help zo het kind aan een stabielere, gezondere thuissituatie.***

5. Armoede en schulden

Ontmantel de schuldenindustrie. Behandel toeslagontvangers niet als potentiële fraudeurs. Zorg dat in alle Nederlandse gemeenten sociaal raadslieden zijn.

Uit het rapport [Financiële problemen 2018 van het Nibud](#) blijkt dat 550.000 huishoudens in Nederland te maken hebben met ernstige betalingsproblemen. Van deze huishoudens krijgt 34% geen enkele hulp. Meer dan de helft van hen maakt geen gebruik van professionele hulp. De impact van schulden op het leven van bewoners, gezinnen en kinderen is desastreuus, verlamdend en letterlijk ziekmakend. Permanente geldstress tast letterlijk het brein en het doenvermogen aan. Mensen met schulden gaan in een overleefstand. Burgers met schulden en geldstress vragen dus extra en vooral ook eerder aandacht. Ook hier is het veel zinniger om vooraf te investeren in bijvoorbeeld voldoende budgetcoaches, maatschappelijk werkers en sociaal raadslieden, dan achteraf in schuldhulpverleners.

Sociaal raadslieden in alle gemeenten

Minister Dekker is inmiddels overtuigd van het nuttige preventieve werk van sociaal raadslieden. Hij met bestuursvoorzitter Eric van der Burg van Sociaal Werk Nederland [afgesproken om samen te proberen de VNG ertoe te bewegen](#) dat in alle Nederlandse gemeenten sociaal raadslieden aan de slag kunnen. Circa 150 gemeenten doen dat al, maar ruim 200 nog niet.

Ook van belang hierbij is de recentelijk gestarte pilot [Samenwerking in de eerste lijn](#), waarbij sociaal raadslieden, sociaal advocaten en medewerkers van het Juridisch Loket in vier steden onderzoeken hoe ze de laagdrempelige rechtshulp kunnen stroomlijnen.

- ***Dring er bij gemeenten op aan dat ze sociaal raadsliedenwerk in huis halen. Geef sociaal raadsliedenwerk een wettelijke basis en maak de gemeente ervoor verantwoordelijk, zodat bewoners laagdrempelig en vroegtijdig met financiële problemen in hun buurt juridische hulp kunnen vinden met het karakter van gelijkend individuele cliëntondersteuning.***
- ***Houd de pilot [Samenwerking in de eerste lijn](#) in de gaten en rol de aanpak bij succes uit naar andere gemeenten.***

Regionale preventieve aanpak

Stimuleer samenwerking rond de aanpak armoede en schulden. Organiseer een sterke regionale en landelijke netwerkstructuur van partijen die zich inzetten voor financiële fitheid en betekenisvol leven. Maak hierbij gebruik van denk- en doenvermogen van bewoners, publiek en privaat-lokale netwerken. Leg aanpakken vooraf voor aan ervaringsdeskundigen. Neem een voorbeeld aan [Moedige Dialoog](#): het succesvolle initiatief van Sociaal Werk Nederland en de Rabobank.

Een schuldenvrij bestaan voor iedereen is voorlopig nog een brug te ver, maar zorg er in ieder geval voor dat schulden niet langer zulke desastreuze gevolgen hebben.

- ***Verplicht gemeenten tot vroegsignalering en het contact opnemen met burgers met een schuld.***
- ***Ontwikkel een inkomensregeling die werkt als impuls om mee te doen aan de samenleving (een soort structureel basisinkomen, maar geen hap snap bijstandsscharitas). Die regeling moet leiden tot financiële rust waardoor mensen beter in staat zijn hun mogelijkheden te ontwikkelen.***

Aandacht voor werkende armen en hun werkgevers

1,5 miljoen huishoudens kampen met problematische schulden | Ruim 750.000 jongeren (18-35) kampen met serieuze betalingsachterstanden | 450.000 kinderen groeien op in armoede | 2,5 miljoen laaggeletterden en 250.000 analfabeten staan buitenspel.

Werkende armen zijn vaak onzichtbaar. Werkgevers kunnen op dat punt in een vroeg stadium van grote preventieve betekenis zijn door tijdig geldproblemen te signaleren en die op een empathische manier aan te kaarten. Daar hebben ze zelf ook baat bij, want loonbeslag legt een steeds grotere druk op bedrijven en organisaties met veel werknemers die schulden hebben. Een werknemer met schulden functioneert bovendien minder goed en verzuimt vaker. Het loont dus om zelf als werkgever alert te zijn op mogelijke schulden en de schaamte daarover te doorbreken in een oriënterend gesprek.

Bevorder tegelijkertijd dat in buurten met veel inkomens op toeslagenniveau professionals en vrijwilligers beschikbaar zijn voor laagdrempelige juridisch-financiële ondersteuning, bijvoorbeeld in een buurthuis of de bibliotheek. Een structurele sociale basis rond 'armoede en schulden' heeft formulierenbrigades die wekelijks helpen met toeslagen en maatjes die de administratie weer op

orde brengen en rekeningen betalen.

Bij die basis horen zeker ook de professionals naar wie wijkteams kunnen doorverwijzen, zoals sociaal raadslieden die een uitweg kunnen bieden voor al complexe problemen rond toeslagen en andere (belasting)perikelen. Die relatief goedkope vroeghulp voorkomt de tussenkomst van de advocatuur en rechter.

Om effectief te kunnen zijn moeten professionals én vrijwilligers getraind en regelmatig bijgeschoold worden. Ook daarvoor moeten de betreffende organisaties voldoende (financiële) middelen hebben.

- **Creëer landelijk bewustwording bij bedrijven en organisaties over de geldstress onder werkende armen en de gevolgen van die stress voor henzelf en hun werkgever.**
- **Schaf de kostendelersnorm af. De financiële winst voor de overheid van deze regeling staat niet in verhouding tot de extra problemen die de regeling veroorzaakt voor huishoudens en gezinnen. Gebruik hiervoor [het rapport van de LOSR](#) en neem die aanbevelingen over.**
- **Het beschermen van het bestaansminimum blijft een belangrijk punt. Sociaal raadslieden zien we in de praktijk ook dat mensen met een wat een hoger inkomen waarbij beslag op het inkomen is gelegd, nu bijzonder hard geraakt worden.**
- **Vereenvoudig het systeem van de toeslagen, of nog beter: schaf dit systeem af. Er zijn voldoende alternatieven om ervoor te zorgen dat mensen met een laag inkomen worden gecompenseerd en zodoende op een respectabel basisinkomen komen, zonder dat zij daardoor achteraf met enorme terugvorderingen worden geconfronteerd. De problemen rond de terugvordering van te veel uitbetaalde toeslagen enorm is. Vereenvoudig en harmoniseer de AWIR met samenhangende wet- en regelgeving. Of nog beter; schaf hem af. Maak opnieuw de vangnetregeling mogelijk bij inkomenswijzigingen gedurende het toeslagjaar voor alle toeslagen en vergroot en versterk de maatwerkoplossingen.**
- **Voer het [wetsvoorstel vereenvoudiging beslagvrije voet](#) met spoed in. We zien nog te vaak dat deze wordt overschreden door schuldeisers, en zeker ook door de overheid zelf. Neem de [aanbevelingen over van de Landelijke Organisatie Sociaal Raadslieden \(LOSR\)](#).**
- **Zorg ervoor dat bij elke nieuw wetsvoorstel en alle uitvoeringsregelingen de hardheidsclausule kan worden toegepast. Hierdoor creëren we maatwerk, noodzakelijk om grote schulden en huisuitzetting te voorkomen.**

Integratie en inburgering

De regie over integratie en inburgering gaat per 01-01-2021 terug naar gemeenten. Het leenstelsel voor inburgeringscursussen wordt afgeschaft en er komt voorinburgering, een brede intake en integrale aanpak in de uitvoering. Een fors deel van de nieuwkomers heeft voor succesvolle integratie namelijk meer steun nodig dan tot nu toe wordt geboden.

Landelijke afstemming en eenduidigheid over hoogte en type van financiering is daarbij noodzakelijk voor aanbieders die in meerdere gemeenten werkzaam zijn. Denk aan taal, toeleiding naar werk, formulierenbrigade.

- Qua financiën: zorg voor eenduidige en voldoende vergoeding voor de begeleiding van statushouders (hoogte, duur en vorm). Maak goede afspraken en streef naar gemeentelijke regie en financiële verantwoordelijkheid van vluchtelingen in azc's zodat een doorgaande lijn makkelijker is te organiseren.
- Erken dat inburgeren ingewikkeld is en dat bepaalde groepen statushouders langere tijd passende begeleiding nodig hebben voor een succesvolle integratie. Vertaal dat in een lokale samenhangende visie en concrete ondersteuning in de buurten.
- Zie vluchtelingen als onderdeel van de wijkpopulatie, sluit voor ondersteuning aan bij de sociale basis die er al is en win zo aan efficiëntie in de uitvoering. Benut als gemeente bestaande voorzieningen in de wijk en stuur erop dat organisaties elkaar slim aanvullen,

versterken en integraal samenwerken. Verken juist in de beleidsvormende fase al goede voorbeelden!

- Voorkom scheve ogen van andere wijkbewoners: investeer in beide kanten: statushouders én de lokale gemeenschap (wonen en werken). Het persoonlijk inburgeringsplan dient samen met de inburgeraar te worden opgesteld. Evalueer en stel zo nodig bij.
- Beperk de wachttijd voor de asielprocedure begint zoveel mogelijk; bevorder integratie door tijdens het wachten al met taallessen te starten; peuters hebben recht op VVE (Vroeg- en Voorschoolse Educatie); beperk het aantal verhuizingen, met name als er kinderen bij betrokken zijn.
- De integratie moet gericht zijn op alle familieleden. Haak de vrouwen aan! En weet dat vluchtelingpeuters recht hebben op VVE(-gelden). De bedoeling is immers dat dankzij diversiteitsbeleid het algemene beleid van gemeenten toegankelijk en effectief is voor alle inwoners, ongeacht hun achtergrond.